



Hur har ditt sommarlov varit?

Rapport från Majblomman
om kommunernas ansvar för barnen
under sommarlovet.

Juni 2010 / Rapport 2010:22



Majblomman
Alla barns blomma

"Vi skulle på läger med simning. Alla kunde åka förutom jag."

Sommarlovet är inte lika efterlängtad av alla

Sommarlovet är inte lika efterlängtad av alla. För en kvarts miljon barn som lever i ekonomiskt och socialt utsatta familjer är sommarlovet förknippat med ångest och sysslolöshet. Öde gator, tomma lekplatser och fritidsgårdar och långa ensamma dagar. Dessa barn spenderar somrarna hemma utan att kanske ens kunna åka och bada då detta ofta innebär en utgift. Bussen dit kostar, och inträde lika så. Ett sådant sommarlov får dessa barn att känna sig väldigt isolerade och annorlunda än sina kamrater, som de flesta åker till sommarstugan, utomlands eller deltar i olika aktiviteter eller läger under sommarlovet. Den trygghet som barnen kan uppleva under terminen när de går i skolan som alla andra barn, försvinner när skola, fritids och föreningsverksamheter stängs ner på somrarna.

Flera barn som lever i familjer som har det knappt ekonomiskt har berättat att de tycker det är särskilt svårt i början på varje termin, då lärarna och klasskompisarna kommer med sina frågor om vad man gjort på sommarlovet, vart man reste, eller då lärarna vill att man skall skriva om sitt bästa sommarminne. Sommaren, som är så förknippad med förväntan och idyll, blir för många ett skamligt minne.

Majblomman driver därför frågan om ansvar för barnen under ledigheterna och anser att det i varje kommun måste finnas kostnadsfria aktiviteter. Det kan handla om kostnadsfria kollar, att erbjuda sommarjobb, att organisera gemensamma badutflykter, eller att se till att fritidsgårdar hålls öppna under hela sommaren. Det är också oerhört viktigt att kommuner informerar ordentligt om den verksamhet som bedrivs och visar på de kostnadsfria möjligheter som finns att aktivera sig i kommunerna. Att sommarstänga servicen för barnen under sommarlovet är fel tänkt och saknar helt och hållet ett barnperspektiv.

Fler bidragsansökningar handlar om semester- och fritidsaktiviteter

Under 2009 delade Majblomman ut drygt 4 miljoner kronor till sommarlovsaktiviteter. Det kunde exempelvis handla om läger på egen hand, utflykter med familjen, eller att delta i någon trevlig sommaraktivitet med kompisar. Dessa typer av bidragsansökningar utgjorde förra året en tredjedel av alla bidrag.

Barn i utsatta grupper har mindre aktiv fritid

I en undersökning gjord av Statistiska Centralbyrån¹ framkommer det att barn i ekonomiskt utsatta hushåll där man har svårt att klara de löpande utgifterna och/eller inte har någon kontantmarginal, deltar i mindre utsträckning i organiserade fritidsaktiviteter, både på somrarna samt under året. Detsamma gäller barn med ensamstående föräldrar, barn i arbetarhushåll och barn vars föräldrar är födda utomlands.

Skillnaderna kan i vissa fall vara stora – 40 procent av pojkarna i arbetarhushåll deltar inte i någon organiserad fritidsaktivitet, jämfört med 23 procent av pojkarna i tjänstemannahushåll. Motsvarande siffror för flickor är 30 respektive 23 procent. Uppgifterna kommer från "Undersökningarna av levnadsförhållanden", där barn och föräldrar intervjuats under 2006 och 2007.

Enligt FN:s barnkonvention skall alla barn ha rätt till en fritid fylld av kultur, rekreation och fritidsaktiviteter som är lämpliga utifrån deras egna villkor.² Så är dock inte fallet för åtskilliga barn som lever i ekonomiskt utsatta familjer, särskilt under sommarmånaderna. Det är därför mycket viktigt att kommunerna ser till att informera barnen om de aktiviteter som finns och att det skall finnas möjligheter för ekonomiskt utsatta barn att delta i någon form av kostnadsfri aktivitet.

Kommunenket visar brister i ansvar för barn under loven

För att ta reda på hur kommuner tar sig an problem med ekonomiskt utsatta barn har Majblomman gjort en undersökning bland Sveriges kommuner och ställt frågor angående bland annat sponsrade fritids- och sommarlovsaktiviteter. Vad gäller subventionerade sommarlovsaktiviteter ser läget mörkt ut i flera av landets kommuner.

Av de kommuner som svarade på Majblommans kommunenket som genomfördes i början av 2010 svarade 113 kommuner att de subventionerar barns avgift till simhallar, däremot uppgav 29 av de tillfrågade att de inte har några simhallar i sin kommun. Vidare svarade 89 kommuner att de själva eller tillsammans med samarbetspartners sätter ihop sommarlovsprogram. Det mest oroväckande resultatet från undersökningen är att väldigt få kommuner svarade att de erbjuder gratis lägerplatser eller kollo på loven.

Av de kommuner som svarade på kommunundersökningen utmärkte sig 12 kommuner genom att svara ja på samtliga frågor angående sommarlovsaktiviteter för barn generellt och för barn som bor i ekonomiskt utsatta familjer specifikt.³ De allra flesta av dessa kommuner befinner sig söder om Stockholm. I norr ser situationen värre ut, med endast Falun och Umeå norr om Stockholm som svarade ja på samtliga frågor.

Goda exempel på kommuner som satsar

Gotlands kommun följer barnfamiljer som har ekonomiska svårigheter extra noggrant. Särskilt i de fall där behovet av försörjningsstöd varar under en längre period ställs frågor kring hur man klarar av att sörja för barnens fritid. Kommunen erbjuder till exempel feriejobb till tonåringar i familjer som har en ekonomiskt utsatt situation. För ungdomar mellan 12-14 år finns sommarprojekt i samarbete med fritidsgårdar. Det handlar om att barnen kan hjälpa till med allmännyttiga sysslor såsom att måla staket på förmiddagen, vilket de tjänar en liten summa på, och på eftermiddagen medverka i någon arrangerad aktivitet som exempelvis att åka till stranden, spela minigolf, eller något annat som dessa barn inte skulle haft råd med annars. Aktiviteten bekostas av kommunen.

Kalmar kommun organiserar kostnadsfria dagsutflykter till en liten ö i skärgården. En buss åker runt i de olika stadsdelarna och hämtar upp barnen och sedan körs de hem framåt kvällen. Dessa utflykter är välbesökta och populära bland barnen och deras föräldrar.

Andra kommuner som uppger att de erbjuder gratis kollo är **Landskrona, Eksjö, Falun, Forshaga, Färgelanda, Hudiksvall, Karlskoga, Lidköping, Markaryd, Nordanstig, Ovanåker, Sundbyberg, Svenljunga, Sölvesborg, Trollhättan, Uddevalla, Umeå, Älmhult, Ängelholm** samt **Örebro**.

I **Uppsala** kan kommunen i enskilda fall ordna kolloplatser åt utsatta barn. Kommunen samarbetar med andra aktörer för att ordna aktiviteter för barnen under sommaren. Aktiviteterna är avgiftsbelagda men det finns en viss möjlighet för barn i ekonomiskt utsatta familjer att kunna delta utan att betala.



Barns röster om sommarlov

Majblomman gör regelbundet undersökningar bland barn för att ta del av deras åsikter när det gäller Majblommans aktiviteter och kärnfrågor. På frågor om vikten av arrangerade sommarlovsaktiviteter svarade 97 procent av de tillfrågade barnen att de anser det vara jätteviktigt att kommunen erbjuder gratis aktiviteter. Det illustreras även av några svar vi fick på frågan "Har du själv varit med om att inte ha något att göra på sommarlovet för att dina föräldrar inte haft råd?" samt bidragsansökningar från ekonomiskt utsatta barnfamiljer:

"Jag hade inte råd att åka på ett läger till en ö. Min mamma ansökte till majblomman och sen fick vi pengar till att jag kunde åka till ett läger. Det var jätteroligt att göra massa roliga aktiviteter med mina vänner!"

"Vi skulle på läger med simning. Alla kunde åka förutom jag."

"Vi skulle till Öland men vi hade inga pengar, så det gick inte."

"Jag är 15 år och skulle önska att jag kunde få känna mig "vanlig" och följa med på tjejmiddag, gå på bio, handla kläder. Förra året fick vi hjälp att hyra en stuga av Majblomman. Det var en minnesvecka som jag tänker på nästan varje dag. Vi skulle så gärna vilja göra det i år igen."

"Jag är ensam med två barn och är sjukskriven sedan många år. Sjuksättningen räcker inte till att göra något extra. Nu skulle jag vilja ge mina barn en trevlig sommar, kanske åka till Danmark eller någon rolig utflykt."

Vad säger lärare om sommarlovet?

80 procent av de lärare som tagit del av Majblommans enkät anser att kommunen måste ansvara för aktiviteter för barn under sommarlovet. Lärares erfarenhet av arbete med barn gör att deras bedömning av hur stort behovet av att erbjuda aktiviteter under sommarlovet är, väger extra tungt.

Fem sätt för kommuner och stadsdelar att hjälpa barn under sommarloven

1 Öka kunskapen om barn som växer upp i ekonomiskt utsatta familjer
Arrangera seminarium om barnfattigdomens villkor och effekter och vidareutbilda personal som arbetar med barn. Alla åtgärder som vidtas för att underlätta för dessa barn behöver vara öppna för alla så att barnen inte blir stigmatiserade.

2 Låt inte barns sommarjobb påverka biståndsbeslut
Inkomst av hemmavarande barns sommarjobb ska inte påverka familjens ekonomiska bistånd.

3 Informera barn om vilka sommarlovsaktiviteter som finns
Kommunerna måste bli bättre på att informera om vilka fritidsaktiviteter som arrangeras. Ofta har barnen ingen uppfattning om vad det finns för läger, kollo, badutflykter eller andra aktiviteter och kan behöva hjälp med det praktiska kring anmälningar. Barn i ekonomiskt utsatta hushåll måste särskilt prioriteras. Det är viktigt att komma ihåg att dessa familjer inte alltid har tillgång till Internet och därmed inte kan söka upp information om aktiviteter.

4 Håll fritidsverksamheten öppen under sommaren
Kommunerna är skyldiga att erbjuda fritidshem eller familjedaghem för skolbarn upp till 12 år vars föräldrar förvärvsarbetar eller studerar. Detta gäller också under sommarmånaderna.

5 Anordna läger eller andra sommarlovsaktiviteter
Kommunerna måste erbjuda barnen trygga arenor när familjen har det besvärligt. Det är oacceptabelt att rusta ned servicen kring barn på sommaren. Också ekonomiskt utsatta barn ska få njuta av sitt sommarlov. Detta kan kommuner se till genom att erbjuda dem gratis busskort, sommarkollo eller andra kostnadsfria aktiviteter.

¹ Rapport "Barns fritid" 2009-01-29 http://www.scb.se/Pages/PressRelease____261184.aspx

² Barnkonventionen ang fritid: <http://www.barnombudsman.se/Adfinity.aspx?pageid=6903>

³ Frågorna är: Subventionerar kommunen barns avgift till simhallar?; Sätter kommunen ihop sommarlovsprogram?; Arrangerar kommunen kollo/lägerplatser under sommaren?; Är dessa kollo/lägerplatser gratis?



Majblomman
Alla barns blomma

Majblommans Riksförbund
Kungsgatan 28
411 19 Göteborg
Telefon 031-60 68 90
E-post: info@majblomman.se
www.majblomman.se